

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Verslag van de vergadering van de Bouwbegeleidingscommissie op 4 maart 2021

Aanwezige leden: mevrouw Tellegen (commissievoorzitter, VVD), de heer Kops (PVV), de heer De Groot (D66), de heer Van den Nieuwenhuijzen (GL), mevrouw Kuiken (PvdA), de heer Öztürk (DENK), mevrouw Kooij en mevrouw De Vries (namens het fractiepersoneel), de heer Dronkers (namens de OR), mevrouw Nollen en mevrouw Tielens-Tripels (namens het ambtelijk personeel)

Aanwezige adviseurs: mevrouw Roos (Griffier), de heer Van Rhijn (directeur huisvesting en financiën van de Tweede Kamer), de heer De Bruijn (integraal adviseur), de heer Van Noord (architect), mevrouw Wouters (projectleider renovatie van de Tweede Kamer), de heer Unger (programmadirecteur renovatie van het RVB), de heer Van Roosmalen (architect RVB), de heer Boukens (technisch coördinator, Arcadis).

Aanwezig als toehoorder: de heer Paardekooper (projectmanager RVB), de heer Van Hardevelt (ontwerp coördinator RVB) en de heer Zeinstra (projectleider techniek van de Tweede Kamer).

*Griffier: mevrouw Konings
Adjunct-griffier: mevrouw Burger*

Afwezig met bericht van verhindering: de heer Van der Molen (CDA), mevrouw Beckerman (SP)

ALGEMEEN

1. Opening en mededelingen

De commissievoorzitter opent de vergadering en heet iedereen welkom bij deze bijzondere bijeenkomst tijdens het verkiezingsreces. Na de laatste BBC-vergadering in december is er veel gebeurd. We gaan definitief verhuizen en er ligt een prachtig Voorlopig Ontwerp (VO) voor ons. Zij dankt de leden voor hun komst in deze drukke tijden in aanloop naar de verkiezingen.

De voorzitter licht toe dat de BBC in december uiteen is gegaan met twee vragen, namelijk: liggen er nog gebruikersvragen voor de BBC t.a.v. de tijdelijke huisvesting / verhuizing en hoe komt het tijdspad en proces voor het beoordelen van het integrale VO er verder uit te zien? Beide vragen komen tijdens deze vergadering aan de orde.

Voorts meldt de commissievoorzitter dat het RVB een WOB-verzoek ontvangen heeft waarbij ook gevraagd is naar stukken van de BBC. Ze heeft bij het RVB aangegeven dat er geen bezwaren zijn om deze stukken vrij te geven.

Een BBC-lid vraagt waarom in de ontwerpboeken die de BBC heeft ontvangen passages zwart gemaakt zijn. De projectleider Renovatie van de Tweede Kamer geeft aan het RVB waarschijnlijk de detailplattegronden die betrekking hebben op de precieze locaties van bijvoorbeeld technische ruimtes zwart heeft gemaakt. Deze mogen niet openbaar gemaakt worden. Indien gewenst kunnen de BBC-leden alle detailplattegronden inzien bij het Programmabureau. De commissievoorzitter vraagt of het Ontwerpteam nog even kan kijken of er niet meer dan nodig is weggelakt. Indien dat het geval is, komt dit nog een keer terug.

2. Conceptverslag BBC-vergaderingen van 1 december 2020

Het verslag wordt zonder wijzigingen vastgesteld.

3. Terugkoppeling Presidium

Via de e-mail heeft de commissievoorzitter al een aantal dingen teruggekoppeld over wat er de afgelopen tijd in het Presidium besproken is. Deze en andere punten komen ook bij de bespreking van de resterende agendapunten aan de orde.

TIJDELIJKE HUISVESTING

4. Stand van zaken tijdelijke huisvesting in B67/Verhuizing

De BBC bespreekt het memo van de directeur Huisvesting van de Tweede Kamer over de stand van zaken en het tijdpad van de tijdelijke huisvesting en de verhuizing. De directeur licht toe dat het coronaproof maken van B67 zowel fysieke als organisatorische maatregelen omvat. Het RVB treft de fysieke maatregelen en de Tweede Kamer de organisatorische maatregelen.

De commissievoorzitter brengt de e-mail van de ambtelijke vertegenwoordigers in de BBC in herinnering, waarin zij hebben aangegeven dat de BBC vanuit het gebruikersperspectief mee kan denken over eventuele openstaande gebruikersvragen. De directeur Huisvesting geeft aan dat er nu geen majeure vraagstukken meer liggen. Eenmaal verhuisd, zullen de gebruikers gaan ervaren wat werkt en wat nog aanpassing behoeft.

De eerste grote stap is de verhuizing vanuit de Tweede Kamer, daarna volgt de inrichting van B67. De verhuiscoördinatoren en de ambtelijk secretarissen zijn nauw betrokken. Na de verkiezingen wordt een nieuw vlekkenplan gemaakt voor de fracties. De directeur doet ook een oproep aan alle Kamerbewoners om alle spullen uiterlijk op 9 juli ingepakt te hebben.

Een BBC-lid vraagt of het klopt dat in B67 meer personen gehuisvest moeten worden dan voorzien en dat dit betekent dat mensen hun werkkamers met meer collega's moeten delen. De directeur Huisvesting geeft aan dat er inderdaad ook voor B67 nog wat ruimtevraagstukken zijn en dat daarom de achtste verdieping zo wordt voorbereid dat deze ook als kantoorruimte kan worden ingezet indien dat nodig blijkt te zijn. Of dat nodig is hangt ook af van hoe er in de toekomst zal worden omgegaan met thuiswerken.

Een BBC-lid vraagt naar de huisvesting van de staven van enquêtecommissies en benadrukt dat die graag bij de rest van de Kamer gehuisvest willen zijn. De directeur Huisvesting is op de hoogte van deze wens maar geeft aan dat daar nu niet in is voorzien, omdat er geen ruimte is. Ze zullen in principe in de dependances gehuisvest blijven.

Tot slot vraagt de commissievoorzitter waar de Kamerbewoners zo nodig kunnen werken in de periode tussen de verhuizing uit het Binnenhof (9 juli) en de ingebruikname van B67 (23 augustus). De directeur Huisvesting geeft aan dat er

flexibele werkplekken worden ingericht in de dependances; de Ridderzaal is beschikbaar voor eventuele plenaire vergaderingen. Er blijft één grote commissiezaal in de Tweede Kamer beschikbaar voor commissievergaderingen. Als de formatie doorloopt tot in de zomer dan zal de ondersteuning ook een plek krijgen in de dependances.

RENOVATIE

De directeur Huisvesting van de Kamer benadrukt dat het voorliggende VO de belangrijkste stap is om te komen tot een eindontwerp voor de renovatie van de Tweede Kamer. Het biedt een overzicht van de belangrijkste functionele en technische ingrepen. De beoordeling van het TVO en de open eindjes van het FVO door de BBC is dan ook een belangrijk moment.

Voordat de BBC dit gaat bespreken, licht de programmadirecteur renovatie van het RVB de randvoorwaarden toe om het voorliggende VO te realiseren:

- Het VO is financieel gedekt onder het voorbeslag dat, zoals in het Kamerdebat ook is gewisseld, de claims op de disclaimers veiligheid en duurzaamheid bij Voorjaarsnota worden gehonoreerd. Bovenstaande geldt voor alle duidelijkheid niet voor het verhogen van de zolder van Koloniën zoals die in het VO is opgenomen (zie FVO, nr. 18). Dit is een scope-uitbreiding die indien nodig ook apart zal moeten worden behandeld. Deze afweging zal in het kader van het plan voor de lange termijn huisvesting gemaakt worden;
- Wat de Centrale Energievoorziening (CEV) betreft is dit in zijn maximale vorm in het VO opgenomen. Belangrijke randvoorwaarde hier betreft een aantal veiligheidsissues. Hiervoor is het belangrijk dat het Programma van Eisen Beveiliging voor de CEV wordt vastgesteld in de werkgroep veiligheid. Zodra deze werkgroep haar advies heeft gegeven zullen het RVB en de gebruikers dit gezamenlijk beoordelen op eventuele consequenties. In de laatste stuurgroep Binnenhof is de urgentie hieromtrent benoemd;
- Wat de dependances van de Tweede Kamer betreft is met het oog op de lange termijn huisvesting het uitgangspunt dat Bleijenburg/Depot en Logement ter beschikking van de Tweede Kamer staan. Het kan zijn dat zich een alternatief aandient dat nog beter aan alle gebruikerswensen van de Tweede Kamer kan voldoen. Dat is alsdan te bezien;
- Wat het kinderdagverblijf betreft is helder dat eendrachtig wordt gewerkt aan een oplossing binnen het Depot, de voorkeur van het Presidium, tenzij zich een beter en/of goedkoper alternatief voordoet.

De BBC-leden stellen enkele vragen over de financiële omvang van de disclaimers zoals die zijn voorbereid ten behoeve van de Voorjaarsbesluitvorming. De directeur van het RVB licht dit nader toe.¹ De claim op veiligheid is onder meer bedoeld voor het realiseren van de publieksentree en voor de beveiliging van Nieuwspoor.

5. Doorontwikkeling van het Functioneel Voorlopig Ontwerp incl. Parkeergarage (Ontwerpboek I)

Aan de hand van Ontwerpboek I bespreekt de BBC de doorontwikkeling van de functionele ingrepen in het VO. In het Ontwerpboek staat hoe de eerdere vragen en opmerkingen van de BBC over het FVO zijn opgelost. Daarnaast is een aantal onderwerpen doorontwikkeld.

1. (In)formele zitplekjes in de Statenpassage

De BBC kan zich goed vinden in de voorgestelde zitplekjes in de Schepelhal, mede gelet op de komst van een extra koffiepunt onder de plenaire zaal.

2. Behoud balkon Ledenrestaurant

De BBC kan zich goed vinden in de voorgestelde oplossing.

---

¹ Deze informatie is vertrouwelijk en wordt daarom niet in het verslag opgenomen.

9. Huisentree

De BBC kan zich goed vinden in het nieuwe voorstel voor de Huisentree, waarbij de scanstraten uit het zicht zijn onttrokken door de beveiligingsloge te verbreden. De ruimte is ontstaan door het verplaatsen van het huidige toiletblok naar de binnengevel van gebouwdeel J. Daardoor wordt de gevel van J ook toegankelijk voor publiek, wat een verlevendiging van de Statenpassage oplevert.

10. Spiegelen grote commissiezaal in gebouwdeel H

De BBC kan zich goed vinden in het voorstel om de inrichting van de nieuwe grote commissiezaal in gebouwdeel H te spiegelen, zodat de Kamerleden niet met hun rug naar de Statenpassage zitten maar daar juist op uitkijken. De BBC vindt het wel van belang dat de zaal desgewenst afgeschermd kan worden; daarin is voorzien.

15. Fitnessruimte tot stilteruimte in gebouwdeel A

In de vorige versie van het FVO was een fitnessruimte voorzien in het souterrain van gebouwdeel A. De BBC gaf toen aan dat zij graag een fitnessruimte ziet, maar dat deze dan wel goed en aantrekkelijk moet zijn met voldoende capaciteit, begeleiding en programmering. De ruimte blijkt echter klein en de mogelijkheden voor toezicht te beperkt. Daarom hebben de ontwerpers voorgesteld om de fitnessruimte te laten vervallen en de ruimte te gebruiken voor een stilteruimte en extra werkplekken.

De BBC kan zich goed vinden in de komst van een stilteruimte op deze plek, maar houdt toch ook graag vast aan de wens voor een fitnessruimte binnen het Kamercomplex. Dit ter bevordering van een gezonde levensstijl, maar ook met het oog op beveiliging. De BBC adviseert hiervoor elders in het Kamercomplex, bijvoorbeeld in de dependances die met het hoofdcomplex zijn verbonden, een geschikte ruimte te zoeken. De BBC suggereert eveneens om een ruimte te vinden voor massagestoelen zoals dat in het verleden wel bestond, zodat Kamerbewoners met nek- en rugklachten en RSI behandeld kunnen worden.

Een van de BBC-leden merkt op geen behoefte te hebben aan een fitnessruimte, omdat sporten iets is dat hoort bij vrije tijd en niet op de werkvloer.

16. Rust- en kolfruimtes

De BBC kan zich goed vinden in de voorgestelde rust- en kolfruimtes en vindt het acceptabel dat twee van de drie ruimtes iets kleiner uitvallen dan de in het Programma van Eisen opgenomen 12 m². De BBC vindt wel dat de ruimtes goed toegankelijk moeten zijn. De huidige situatie waarin men eerst naar de receptie lopen om de sleutel van de ruimte op te halen is onwenselijk.

18. Dak Koloniën

De BBC kan zich goed vinden in het nieuwe voorstel voor de zolderverdieping van Koloniën, waarbij (in afstemming met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed) meer lichtinval van boven gecreëerd wordt en meer kantoorruimte beschikbaar komt doordat een aantal technische installaties elders zijn voorzien. De BBC neemt er kennis van dat de oplossing nog nader onderzocht moet worden in het kader van het lange termijn huisvestingsplan (zie randvoorwaarden).

19. Fietsenstalling / Parkeergarage

De BBC kan zich vinden in de oplossing voor de rijrichtingen in het VO, waarbij auto's dezelfde in- en uitritten gebruiken als in de huidige toestand. De BBC neemt er kennis van dat ten aanzien van de CEV en de MER die in de parkeergarage moeten komen nog een voorbehoud gemaakt wordt i.v.m. de beveiligingseisen. Als daar voldoende duidelijkheid over is wordt het gesprek met de omwonenden opgestart. Dit komt t.z.t. terug in de BBC.

22. Ruimtevragestuk

Dit is aan de orde gekomen bij de randvoorwaarden.

24. Te openen ramen

De BBC is blij dat het ontwerp erin voorziet dat de ramen vanaf de tweede verdieping die nu open kunnen straks nog steeds open kunnen. Voor de ramen op de eerste verdieping wordt nog een afweging gemaakt i.v.m. veiligheid.

28. Historische evenementenzalen en Oude Zaal

De BBC kan zich goed vinden in de uitwerking van de historische evenementenzalen (Oude Zaal, Rooksalon, Koffiekamer, Schrijfkamer, Stadhouderskamer, Foyer). De Oude Zaal zal een multifunctionele indeling krijgen zodat deze zowel als commissiezaal als voor evenementen gebruikt kan worden.

In algemene zin vraagt een BBC-lid of het klopt dat er geen rookruimtes zijn voorzien in het nieuwe gebouw. Dat is inderdaad het geval. Een ander BBC-lid merkt op dat nog niet alle vergunningen rond zijn, dat behoeft aandacht. Dat wordt door meerdere BBC-leden erkend.

Namens de hele BBC spreekt de commissievoorzitter haar dank uit in de richting van de ontwerpers voor de uitgebreide terugkoppeling op de vragen en opmerkingen die de BBC in juni over het FVO heeft gemaakt.

De BBC besluit om in haar advies in het Presidium over de doorontwikkeling van het FVO in elk geval op te nemen dat zij nog steeds een fitnessruimte wenst (zie nr. 15). De BBC kan zich in alle andere oplossingen goed vinden.

6. Technisch Voorlopig Ontwerp (Ontwerpboek II)

In het technisch ontwerpboek worden twaalf technische vraagstukken behandeld. De BBC dient vooral over de bijbehorende proceseisen te oordelen. Aan de hand van een presentatie van de technisch coördinator bespreekt de BBC de eerste vier thema's.

1. Centrale Energievoorziening (CEV)

Over het voorstel voor de Centrale Energievoorziening (CEV) voor het Binnenhof in de parkeergarage en de proceseisen die daarbij horen heeft de BBC volgende vragen en opmerkingen:

- De BBC vindt het logisch dat de Kamer als grootste gebruiker de meeste ruimte beschikbaar dient te stellen voor de Binnenhof-brede CEV-installaties, maar het dient wel in verhouding te zijn met de ruimte die de andere gebruikers daarvoor beschikbaar stellen;
- De BBC vindt het van belang dat de Kamer de noodstroomvoorziening in eigen beheer houdt en daarvoor niet afhankelijk is van derden;
- De BBC vraagt zich af wat het back-up plan is als blijkt dat de CEV uit beveiligingsoogpunt niet in de parkeergarage gebouwd kan worden. De programmadirecteur Renovatie van het RVB meldt dat de installaties dan niet automatisch allemaal in de Kamergebouwen geplaatst worden.
- Een BBC-lid is benieuwd hoe de installaties eruit gaan zien aan de buitenkant van gebouwdeel K. De projectleider renovatie Tweede Kamer licht toe dat dit niet aan de buitenkant komt, maar juist in het gebouw. Dat gaat wel ten koste van kantoorruimte.

2. Centrale ICT-voorziening Binnenhof

Over het voorstel voor de Centrale ICT-voorziening voor het Binnenhof en de proceseisen die daarbij horen heeft de volgende vragen en opmerkingen:

- De BBC vindt het van belang dat de Kamer de ICT-voorziening in eigen beheer houdt en daarvoor niet afhankelijk is van derden, dat geldt ook voor de ICT-dienstverlening;
- De BBC vindt het van belang dat er met de andere Binnenhof-gebruikers duidelijke afspraken worden gemaakt over de mogelijk gedeelde ICT-installaties zodat het bij eventuele calamiteiten duidelijk is hoe de verantwoordelijkheden zijn verdeeld of vastgelegd, aangezien het autonome organisaties betreft.

3. ICT-infrastructuur (intern)

Over het voorstel voor de interne ICT-infrastructuur en de proceseisen die daarbij horen heeft de volgende vragen en opmerkingen:

- De BBC vindt dat het ICT-systeem vooral toekomstbestendig moet zijn en dat de dataveiligheid goed geborgd is.

4. Klimaat/comfort

Over het voorstel voor klimaat en comfort en de proceseisen die daarbij horen heeft de BBC de volgende vragen en opmerkingen:

- De BBC is erg blij dat de Kamer er qua klimaat en comfort flink op vooruit gaat;
- De BBC vindt het fijn dat alle Kamerbewoners de temperatuur op hun werkkamers straks zelf kunnen bedienen. Dat dit niet kan met voor de toevoer van verse lucht vindt zij minder belangrijk (dat wordt automatisch geregeld door CO2-metingen in de ruimten);
- Een BBC-lid vraagt aandacht voor het geluid van de installaties. De technisch coördinator legt uit dat dit afhangt van de stand, op hele warme of koude dagen zal de klimaatinstallatie harder draaien. Als gebruiker ben je in staat om dat zelf te corrigeren;
- Een BBC-lid vraagt naar het plaatsen van dubbel glas. De technisch coördinator en de directeur Huisvesting van de Kamer leggen uit dat in de basis overal dubbel glas komt, maar dat er voor elk raam een afweging wordt gemaakt of de investering nodig is voor maximale energiebesparing. De projectleider renovatie Tweede Kamer legt uit dat de juiste mate van isolatie noodzakelijk is om met een lagere temperatuur (met duurzame energiebronnen) te kunnen verwarmen;
- Een BBC-lid vraagt of de uitwerking van de motie-Smeulders over duurzaamheid nog consequenties kan hebben voor het ruimtevraagstuk, bijvoorbeeld omdat meer of minder ruimte nodig zal blijken te zijn voor leidingen of installaties. De technisch coördinator licht toe dat dit slechts beperkt het geval kan zijn, mede doordat de meeste ruimte nodig is voor de installaties voor de luchtbehandeling.

OVERIG

7. Rondvraag en sluiting

Op 9 maart bespreekt de BBC de rest van het TVO en het voorstel voor de publieksentree. De commissievoorzitter vraagt tot welke BBC-leden belangstelling hebben voor de extra rondleiding voor de BBC door B67. De griffiers nemen contact op met het lid dat zich daarvoor aangemeld heeft.